

ΠΩΣ ΤΡΟΦΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ
ΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ
ΣΕ ΟΜΑΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΑΠΟ ΤΗ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ
ΠΡΟΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Κωνσταντίνα Γκιώνη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα μοντέλα που περιγράφουν τα στάδια ζωής των ομάδων θεραπείας βοηθούν στην κατανόηση της εξέλιξής τους ή των μοτίβων που επαναλαμβάνονται σε αυτές.

Παράλληλα οριοθετούν σε τι δίνουμε προσοχή ή ποιες διαδικασίες θεωρούμε ότι είναι πιο επιθυμητές (αυτές που συνάδουν με την ολοκλήρωση ή την ωρίμανση) και έτσι μπορεί να παραβλέπουμε άλλες λειτουργίες, όπως την αμφισημία, τις εκπλήξεις, τη δυνατότητα της ομάδας να αντέξει την πολυπλοκότητα.

Η φαινομενολογία στην ψυχοθεραπεία Gestalt αφορά περισσότερο σε μια στάση, έναν τρόπο εστίασης σε αυτό που εμφανίζεται. Σε αυτή την παρουσίαση θα εξερευνήσουμε με ποιους τρόπους επηρεάζεται η λειτουργία ενός θεραπευτή gestalt σε ομαδικό πλαίσιο, από τη φαινομενολογία και ειδικότερα την έννοια της προθετικότητας.

Εξερευνώντας πώς τροφοδοτούνται οι θεραπευτικές παρεμβάσεις σε ομαδικό πλαίσιο από τη φαινομενολογική έννοια της προθετικότητας, χρειάζεται αρχικά να επεξηγήσουμε την έννοια αυτή.

Αρχικά την ανέφερε ο φιλόσοφος Brentano υποστηρίζοντας ότι κάθε ψυχικό φαινόμενο κατευθύνεται προς κάποιο αντικείμενο. Αργότερα ο Husserl και ο Heidegger όρισαν την προθετικότητα ως την τάση της συνείδησης προς αυτό που εκφράζει, που θέλει να πει. Βασικό χαρακτηριστικό της συνείδησης είναι το να έχει ή να κατευθύνεται προς το να έχει, κάποιο νόημα. Με αυτή την έννοια το παρόν εμπεριέχει, ως προσανατολισμό, το μέλλον, σε αναλογία με το «εδώ και τώρα και μετά» του goodman.

Με βάση την έννοια της προθετικότητας ο άνθρωπος δεν μπορεί να θεωρηθεί μόνο ένας οργανισμός, αλλά βρίσκεται πάντα σε σχέση με κάτι άλλο, πάντα κατευθύνεται προς κάτι. Επιπλέον, αυτό προς το οποίο κατευθύνεται, δεν έχει ύπαρξη ούτε αντικειμενικό νόημα από μόνο του, αλλά τα αποκτά χάρη στην προθετικότητα που κατευθύνεται σε αυτό.

Άλλωστε, η φαινομενολογία ασχολείται με το νόημα (λόγος) αυτού που εμφανίζεται (φαινόμενο)\

Κάθε διαπροσωπική κατάσταση, κινητοποιεί την προθετικότητα στον καθένα από τους πρωταγωνιστές της.

Επομένως, όταν συναντιούνται δυο άνθρωποι, συνδημιουργούν ή δίνουν νόημα ο ένας στον άλλο. Μέσω της προθετικότητας ο καθένας μας δομεί τους άλλους, καθώς τους βιώνει από τη δική του μοναδική οπτική. [Μπορεί να υπάρχει μια μερική ομοιότητα στα διαπροσωπικά δεδομένα αλλά πάντα υπάρχουν περιορισμοί στο μοίρασμα μιας εμπειρίας μεταξύ ατόμων.]

Ο τρόπος που αντιλαμβάνομαι και βιώνω μια συνθήκη διαμορφώνει τη δράση μου και η δράση με τη σειρά της καθοδηγεί (πού θα εστιάσω) την αντίληψη, σύμφωνα με τον Merleau-Ponty.

Η αλληλεπίδραση οργανισμού περιβάλλοντος είναι δυναμική και το κεντρικό χαρακτηριστικό είναι η τάση του οργανισμού να αντιληφθεί την κατάσταση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Για παράδειγμα όταν παρατηρούμε έναν πίνακα κουνάμε το σώμα και το βλέμμα μας με τέτοιο τρόπο που μεγιστοποιεί την αντίληψή μου για το σκηνικό ή τις λεπτομέρειες που παρατηρώ. Θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε αυτή τη δυναμική προσαρμοστική ενασχόληση με τις προσφερόμενες δυνατότητες του πεδίου, σε εναλλασσόμενους κύκλους αντίληψης- δράσης , ως επιδέξια προθετικότητα. ‘skilled intentionality’ (following Merleau-Ponty, 1945/2012; Rietveld, 2008b, 2012; Bruineberg and Rietveld, 2014).

Συνεπώς, η προθετικότητα είναι η αναδυόμενη ένταση προς επαφή, η οποία κινεί τις αλληλεπιδράσεις προς την πραγματοποίηση των δυνατοτήτων τους στην παρούσα συνθήκη και είναι την ίδια στιγμή η ιστορία τους και το επόμενο βήμα τους.

Στη θεραπευτική συνθήκη αυτό σημαίνει ότι κάθε ψυχικό υποφέρειν έχει ένα σχεσιακό «μετά» προς το οποίο κατευθύνεται και το οποίο φωτίζει το νόημά του. Αλλά δεν υπάρχει αρκετή στήριξη, της έντασης και της αρμονίας της προθετικότητας, προκειμένου να πραγματωθεί το δυναμικό αυτό.

Η ερώτηση που παρέχει έναν προσανατολισμό στις παρεμβάσεις του θεραπευτή είναι: προς ποια σχεσιακή εμπειρία κατευθύνεται το άτομο? Αρχικά αναλαμβάνει το ρόλο του περιβάλλοντος που μπορεί να εμπεριέχει τη σχέση και παρέχει το χώρο και το χρόνο να προκύπτουν φαινόμενα και αφού εδραιωθεί αυτό το έδαφος μπορεί να εξερευνά την προθετικότητα για επαφή όπως αναδύεται μέσα στη θεραπευτική σχέση.

Με αυτό τον τρόπο ο θεραπευόμενος μαθαίνει σιγά σιγά να βασίζεται στο δικό του τρόπο σκέψης αντί στις θεωρίες κάποιου άλλου ή σε τεχνικές και έτσι προάγεται και η ελευθερία του

Ενισχύονται οι δεξιότητες που χρειάζονται για να είμαστε αυθεντικοί με τα συναισθήματα και τις επιθυμίες μας, συμβάλλοντας έτσι με τα άλλα μέλη και την ομάδα ως σύνολο στο να έρθουμε όλο και περισσότερο σε επαφή με αυτό που πραγματικά είμαστε.

Παρεμβάσεις σε ατομικό επίπεδο, όταν η αλληλεπίδραση εστιάζεται ανάμεσα στο θεραπευτή και ένα άτομο στην ομάδα:

Υποστηρίζει την προθετικότητα για επαφή, πλοηγείται στον υποκειμενικό κόσμο του θεραπευόμενου

Ο θεραπευτής καλείται να βοηθήσει τον πελάτη να ξεσκεπάσει το δικό του μοναδικό νόημα και κατεύθυνση στη ζωή καθώς και να αναπτύξει την επίγνωση του πελάτη, μέσω της φαινομενολογικής μεθόδου που αποτελείται από τρία αλληλοσυσχετιζόμενα βήματα: [εποχή] είμαι ανοιχτή στην άμεση εμπειρία και βάζω σε παρένθεση, κατά το δυνατόν, τις προκαταλήψεις μου. Ώστε όποια ερμηνεία ακολουθήσει να είναι χαλαρή, αναστρέψιμη, άρα πιο επαρκής. [περιγραφή] το να περιγράφει άμεσες και σαφείς εντυπώσεις παρά να εξηγεί και να ερμηνεύει, [οριζοντιοποίηση] το να αναφέρεται αρχικά σε όλες τις πλευρές του πεδίου ως εξίσου σημαντικές παρά να υποθέτει ότι υπάρχει μια ιεραρχία σημαντικότητας. (Clarkson, Mackewn, 1993) Με αυτό τον τρόπο στηρίζει τον ασθενή να βρει τη δική του προσωπική ιεραρχία.

Φαινομενολογική διαφοροποίηση: Διαφοροποιεί τα αισθητηριακά του δεδομένα (πχ. «ακούω την ένταση της φωνής σου δυνατότερη») από τη φαινομενολογία του (πχ. «και νιώθω ένταση») καθώς και από τη φαινομενολογία θεραπευόμενου (πχ. «και μου λες ότι είσαι ήρεμος»). (Van de Riet, 2001) Αν υπάρχει ασυμφωνία της εμπειρίας του ασθενή με αυτή του θεραπευτή, ο θεραπευτής δεν προσπαθεί να πείσει ή να εξαναγκάσει τον ασθενή να δεχτεί τη δική του εμπειρία αλλά χρησιμοποιεί την ευκαιρία για να εγκαθιδρύσει τις διαφορές τους και να υπογραμμίσει το όριο μεταξύ τους. (Stratford, Brallier, 1979) Ο θεραπευτής, δηλαδή, είναι σημαντικό να μοιράζεται με ποιον τρόπο η προοπτική του είναι διαφορετική από του ασθενή αλλά χωρίς να υπονοεί ότι ο δικός του τρόπος είναι πιο έγκυρος. (Van De Riet, 2001) Όσο περισσότερο μπορεί ο ασθενής να διαχωρίζει τη δική του εμπειρία από την εμπειρία των άλλων, εκτιμώντας την εγκυρότητα και των δυο, τόσο τοποθετούνται σιγά σιγά οι βάσεις της ικανότητας να σχετίζεται. (Stratford, 2000) Ένα παράδειγμα μιας φαινομενολογικής διαφοροποίησης της εμπειρίας του ασθενή από αυτή του θεραπευτή είναι:

Θεραπευόμενος: Φοβάμαι όταν σε κοιτάω

Θεραπευτής: Είναι κάτι που βλέπεις σε μένα και σε κάνει να αισθάνεσαι φοβισμένος; (ο θεραπευτής αναγνωρίζει το βίωμα του ασθενή, καθώς ελέγχει πώς σχετίζεται με την περιβαλλοντική συνθήκη)

Θεραπευόμενος: Μου φαίνεται θυμωμένος
Θεραπευτής: Δεν αισθάνομαι θυμωμένος. Τι βλέπεις σε μένα που το ερμηνεύεις ως θυμό; (ο θεραπευτής διαφοροποιεί την εμπειρία του από αυτή του ασθενή. Διερευνά πώς προέκυψε η εμπειρία του ατόμου ενσωματώνοντας την εξωτερική πραγματικότητα (βλέπεις σε μένα) με την εσωτερική εμπειρία του (που το ερμηνεύεις)
Θεραπευόμενος: Δε χαμογελάς. (Philippson, 2001)

Η διερεύνησή του αφορά σε ερωτήσεις περισσότερο σχετικά με το τι και το πώς (το περιεχόμενο και τη διαδικασία του ασθενή) παρά με το γιατί (πχ. «πώς το κάνεις αυτό;» «Τι αισθάνεσαι;», «Τι θέλεις;», «τι σημαίνει αυτό για σένα;») (Clarckson, Mackewn, 1993).

Χρειάζεται να είναι ανοιχτός σε όλες τις πιθανότητες του πεδίου και να χρησιμοποιεί τη φαινομενολογική μέθοδο διερεύνησης, στην οποία δίνεται έμφαση στην υποκειμενικότητα της αντίληψης, ότι δηλαδή μόνο το άτομο μπορεί να γνωρίζει την αλήθεια της πραγματικότητάς του. αναγνωρίζονται οι διαδικασίες (δηλαδή το τι κάνει και πώς το πραγματοποιεί) της επίγνωσης και των λειτουργιών επαφής του ασθενή και αξιολογούνται σύμφωνα με την επάρκειά τους για αυτόν στην εκάστοτε δεδομένη κατάσταση.

Ο θεραπευτής εισέρχεται με σεβασμό στη φαινομενολογική εμπειρία του ασθενή, εκτιμά και αποδέχεται το φαινομενολογικό κόσμο του και τον ίδιο τον ασθενή όπως είναι. Αυτή η διαδικασία δεν αφορά σε απλή ταύτιση ή ενσυναίσθηση, στην κατανόηση της εμπειρίας του ασθενή με το να φαντάζεται τον εαυτό του στη θέση του ασθενή, αλλά σε μια διαρκή κίνηση μπρος –πίσω ανάμεσα στον εαυτό και τον άλλο, όπου επικεντρώνεται στη δική του διαφορετική ύπαρξη αλλά και περνά στην πλευρά του άλλου.

Ταξιδεύω στον ξένο κόσμο του άλλου και τον ενημερώνω για το τι καταλαβαίνω κάθε στιγμή για την εμπειρία του.

Έτσι λοιπόν χρειάζεται πρώτα να αφουγκραστούμε το συναίσθημα του θεραπευόμενου (με την ταπεινότητα που μας δίνει η παραδοχή ότι ποτέ δεν θα μπορέσουμε να καταλάβουμε ακριβώς πώς είναι για κείνον να νοιώθει ό,τι νοιώθει) και μετά να δούμε πώς το νοηματοδοτεί

Αυτό που δε φαίνεται οργανώνει αυτό που φαίνεται, όπως το φόντο οργανώνει τη μορφή, άρα από αυτό που δε φαίνεται αντιλαμβανόμαστε τα τυφλά σημεία του πόνου του θεραπευόμενου και ταυτόχρονα την ανάγκη του για επαφή σε αυτά τα τυφλά σημεία και ανταποκρίνομαι ΚΑΙ σε αυτό εκτός από τα φαινόμενα (δλδ τον τρόπο με τον οποίο

είναι στον κόσμο) -όλη αυτή η διαδικασία εμπεριέχει εμπιστοσύνη. Πχ. Φαίνεται αποσυρμένος από μένα, αντί να συμπεράνω /ερμηνεύσω ότι δεν είσαι σε επαφή ή με αποφεύγεις, να εξερευνήσω τι υπάρχει εκεί, με τι άλλο είσαι σε επαφή (για να αναδυθεί πιθανά και η μη επαρκώς στηριγμένη προθετικότητα)

Αφορά σε μια στάση περισσότερης περιέργειας και λιγότερης σιγουριάς.

Γενικά διαρκής ανατροφοδότηση από τον /τους θεραπευόμενους σχετικά με τις παρατηρήσεις μου και εμπλοκή

και σε **ομαδικό επίπεδο**

γίνομαι αρχικά το έδαφος εμπιστοσύνης, διαβάζω την κοινή προθετικότητα της ομάδας για επαφή και σχετικά με το ποιο είναι το νόημα αυτού που συμβαίνει κάθε στιγμή

Δηλώνω καθαρά για ποια πράγματα έχω άμεση επίγνωση. Πχ δε μιλά η ομάδα για το μέλος που λείπει με καταληκτική ασθένεια . ερμηνεία: άμυνα στο πένθος => μπορεί να αγνοήσουμε άλλους παράγοντες που μπορεί να παίζουν ρόλο, όπως η ποιότητα της σχέσης που δεν υποστηρίζει τη δυνατότητα διαχείρισης πένθους, την ενασχόληση των μελών με πιεστικές ανησυχίες δικές τους που απασχολεί τη διαθέσιμη ενέργειά τους από άλλα θέματα της ομάδας.

Επισημαίνω τις ενδείξεις που υποστηρίζουν την δική μου αντίληψη για τη διαδικασία της ομάδας αλλά χωρίς να επιβάλλω την ορθότητά της.

τι βιώνετε τώρα? Αντί να ερμηνεύσω τι συμβαίνει σε αυτούς που συγκρούονται και τους άλλους που δε μιλούν

τι σημαίνει μοιραζόμαστε ένα εμείς? Αυτό το ερώτημα παραμένει ανοιχτό, τόσο θεωρητικά όσο και εμπειρικά. Πάντως η ικανότητα να μοιραζόμαστε προθέσεις και να δρούμε ενωμένα παίζει κεντρικό ρόλο στη διατήρηση ανθρώπινων μορφών κοινωνικότητας. (Tomasello 2014, 152)

η σκέψη, το συναίσθημα και η συμπεριφορά των ανθρώπων καθορίζεται από ενδότερες προσδοκίες σχετικά με τις προσδοκίες των άλλων. Ειδικά, οι άνθρωποι φέρονται όπως περιμένουν ότι οι άλλοι περιμένουν να φερθούν σε μια δεδομένη συνθήκη. Οι άνθρωποι λειτουργούν, συχνά πριν να το σκεφτούν, μέσα στο τοπίο και το πεδίο δυνατοτήτων για παραλλαγές στη δράση ως λειτουργία των προσδοκιών τους σχετικά με το τι περιμένουν οι άλλοι από αυτούς σε συγκεκριμένα πλαίσια.

Η Gestalt θεραπεία έχει ασχοληθεί κυρίως με την ανάπτυξη, μια διαδικασία που απαιτεί διαφορετικούς βαθμούς δυσανεξίας, αποδιοργάνωσης και αποπροσανατολισμού για να επιτραπούν αυξανόμενα πιο εξειδικευμένες οργανώσεις της εμπειρίας. Το να υποστηρίζουμε πιο καθαρές μορφές με το να εξαλείφουμε το άγχος που συνδέεται με η σύγχυση και τον αποπροσανατολισμό μπορεί να μην συνάδει πάντα με την αξία μας για ανάπτυξη. Το να αυξάνουμε την εκτίμησή μας για την διαφορετικότητα/ετερογένεια. Ποικιλία και πολυπλοκότητα τουλάχιστον μας παρέχει περισσότερες ευκαιρίες να βιώσουμε την ικανοποίηση ότι ανακαλύψαμε το νεωτερισμό των διαφορών μας. Μια ομάδα είναι μια συνάντηση ανθρώπων. Η διαλογική διαδικασία είναι μια κατεύθυνση προς κάτι πέρα από την απλή αμοιβαία εξισορρόπηση αναγκών ανάμεσα στους ανθρώπους. Εδώ είναι η συνεχής ένταση της πολικότητας της ενότητας και της πολυπλοκότητας. Για να κάνω πιο οξείες τις μορφές, φτιάχνω την όλη κατάσταση σε ένα ακίνητο, ήσυχο φόντο και μια ζωντανή, ζωντανή μορφή. Με αυτό τον τρόπο πετυχαίνουμε καθαρότητα και ενότητα. Όποια κι αν είναι η μορφή, μπορούμε να προσανατολιστούμε καλά σε σχέση με αυτή και να ξέρουμε πώς να κινηθούμε σε σχέση με αυτή. Αλλά έχει μια αξία και η αποσταθεροποίηση, ειδικά αν είμαστε στην επιχείρηση της ανάπτυξης. Χωρίς κάποιες αποσταθεροποιητικές συνθήκες, οι νέες απόπειρες να επαναπροσανατολιστείς θα είναι μη απαραίτητες και απίθανες. Θα είχαμε ανακούφιση αλλά χωρίς την κινητοποίηση να φτάσουμε σε κάτι νέο. Η Lynne Jacobs προτείνει ότι οι ορίζοντες της αντίληψης διαμορφώνονται από τα συμφραζόμενα, τα πλαίσια «ώστε κάποιες περιοχές γνώσης ή κατανόησης βρίσκονται στην άκρη ή ακόμα και έξω τα πλαίσια που έχουμε βιώσει. Συνεχίζει λέγοντας ότι μόνο μέσα από εμπειρίες σύγχυσης, έκπληξης, μια αίσθηση ανοησίας, μπορούν να διευρυνθούν οι ορίζοντές μας. Αυτό γίνεται εφικτό μέσω του διαλόγου. Αν και μπορεί να χρειαζόμαστε ανακούφιση και ικανοποίηση (των αναγκών μας) , χρειαζόμαστε επίσης να εκπλησσόμαστε από τις διαφορές μας με τους άλλους, ώστε να διευρύνουμε τις πιθανότητες για πιο ικανοποιητικές επαφές. Σε μια ομάδα υπάρχουν πολλοί σύντροφοι στο διάλογο. Για να κρατηθούμε σε διάλογο, αντιμετωπίζουμε την πρόκληση του να συμπεριλαμβάνουμε ο ένας τον άλλο, να εκτιμούμε τις διαφορετικές οπτικές μας. Μια πολλαπλότητα προοπτικών αυξάνει τον αριθμό πιθανών διαταραχών στην πιο οικονομικό σχηματισμό μιας γκεσταλτ. Όσο περισσότερες εκπλήξεις, τόσο περισσότερο διευρύνονται οι ορίζοντες. Πράγματι, κανείς μπορεί να έχει την παρόρμηση να υπεραπλουστεύει και να προσπερνά (πηδά πάνω από) τη σύγχυση ως ένας τρόπος να διαχειρίζεται εντάσεις που κορυφώνονται. Και πράγματι πρέπει να πηδήξουμε, καθώς είναι αναπόφευκτο. Αλλά το να πηδήξω πολύ γρήγορα μπορεί να παραβλέψω τα πλεονεκτήματα του να κυκλοφορώ μέσα σε τόσες πηγές στήριξης. Το να βρω περισσότερες και διαφορετικές επαφές μπορεί να αποδώσει περισσότερες πηγές στήριξης και υποστηρίξεις και τελικά να αυξήσει τις πιθανότητες για ικανοποίηση. Αν μια ομάδα τη λειτουργούμε με τέτοιο τρόπο ώστε οι ανάγκες του κάθε ατόμου να αξιολογούνται και να μπαίνουν σε προτεραιότητα σύμφωνα με κάποια ιεραρχία επείγοντος, τότε η ομάδα απλά επανεπιβεβαιώνει το ρόλο της κοινωνίας ως μια

υποστήριξη για την ικανοποίηση ατομικών αναγκών. Αν, ωστόσο, υπάρχει κάποια αξία στην οξυμένη επίγνωση των αναγκών μου σε σχέση με τις δικές σου, στην πορεία μας να ικανοποιήσουμε κάποιες από αυτές, τότε ο θεραπευτής έχει περισσότερες πιθανότητες να επιδιώξει αυτή την αξία. Δεν αναφερόμαστε σε μια πουριτανική αναβολή της ικανοποίησης για να απαρνηθούμε την ανακούφιση ή την ευχαρίστηση. Προτείνουμε να βρεθεί ο σωστός ρυθμός, τη σωστή ισορροπία υποστήριξης και ματαίωσης που θα έχει ως αποτέλεσμα να μπουν , να εμπλακούν τα μέλη της ομάδας με κάποια περιέργεια και πειραματισμό με τους άλλους ενώ επίσης ενθαρρύνουμε και καταπραΰνουμε όπου είναι απαραίτητο.

η εμπειρία στον κόσμο φαίνεται ως μια ανοιχτή ολότητα η σύνθεση της οποίας δεν μπορεί να τελειώσει, μια indefinite πραγματικότητα που θα γίνει η μοναδικότητα της εμπειρίας κάθε μέλους, κάθε θεραπευτή και της ομάδας ως σύνολο, καθώς δίνει ένα μοναδικό νόημα στο τι συμβεί σε αυτή τη συνάντηση. Ο κόσμος, και επομένως εμπειρία που ζούμε μέσα σε αυτόν, δεν είναι το άθροισμα πραγμάτων που κανείς θα μπορούσε να πάντα να cast στην αμφιβολία, αλλά ακριβώς το ανεξάντλητο ρεζερβουάρ από το οποίο are drawn τα πράγματα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Clarkson, P., & Mackewn, J. (1993). *Key Figures in Counseling and Psychotherapy: Fritz Perls*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Elsenbroich, C. (2014). It takes two to tango: We- intentionality and the dynamics of social norms. In M. Xenitidou & B. Edmonds (eds.), *The Complexity of Social Norms* (pp. 81-101). New York: Springer

Fairfield, M. A. (2004). Gestalt Groups Revisited: A Phenomenological Approach. *Gestalt Review*, 8 (3): 336-357

Ferran, I. V. (2016). Affective Intentionality, Early Phenomenological Contributions to a New Phenomenological Sociology. In T. Szanto & D. Moran (eds.), *Phenomenology of Sociality: Discovering the 'We'* (pp. 219- 233). New York: Routledge

Korb, M. P., Gorrell, J. J., Van, D. R. V., & Van, D. R. V. (1989). *Gestalt therapy: Practice and theory*. New York: Pergamon Press.

Spinelli, E. (2005). *The interpreted world, an introduction to phenomenological psychology*. London: SAGE Publications.

Tomasello, M., & Carpenter, M. (2007). Shared intentionality. *Developmental Science*, 10(1): 121–125